

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2010, Volume: 5, Number: 1, Article Number: 1C0113

EDUCATION SCIENCES

Received: May 2009

Accepted: January 2010

Series : 1C

ISSN : 1308-7274

© 2010 www.newwsa.com

Semra Güven

Gazi University

sguven@gazi.edu.tr

Ankara-Turkey

**HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ GİRİŞİMCİLİK ÖZELLİKLERİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de Cumhuriyetin ilanından sonra çeşitli dönemlerde (1926, 1930, 1948, 1968, 1995, 1998 ve 2005) Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen ilköğretim Hayat Bilgisi Dersi (1-3.sınıflar) programlarının öğrencilere kazandırılmak istenen girişimcilik özellikleri bakımından incelenmesidir. Çalışmada, önce literatür taraması sonucu girişimcilik özellikleri belirlenmiş, sonra da ilköğretim Hayat Bilgisi dersi öğretim programlarının amaçları, öğrencilere kazandırılmak istenen girişimcilik özellikleri açısından incelenmiştir. Çalışmada, 2005 yılı Hayat Bilgisi dersi öğretim programının kazanımlarının öğrencilere girişimcilik özellikleri kazandırma yönünden önceki yıllardaki programların amaçlarına göre daha belirgin olduğu, fakat yeterli olmadığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hayat Bilgisi Dersi, İlköğretim, Öğretim Programı, Girişimcilik, Girişimcilik Özellikleri

**AN ANALYSIS OF LIFE SCIENCE COURSE CURRICULA FROM THE PERSPECTIVE OF THE
ENTREPRENEURSHIP CHARACTERISTICS**

ABSTRACT

The purpose of this research was to analyze the primary education Life Sciences course (1st-3rd grades) curricula developed by the Ministry of National Education over various periods (1926, 1930, 1948, 1968, 1995, 1998 and 2005) after the foundation of the Republic in Turkey, from the perspective of the entrepreneurship characteristics planned to be acquired by the students. In the present research, entrepreneur characteristics were firstly determined at the end of the literature review. Then the purposes of primary education Life Sciences course curriculums were examined from the perspective of entrepreneurship characteristics planned to be acquired by the students. It was seen at the end of the research that knowledge acquisitions achieved thanks to 2005 Life Sciences course curriculum were clearer when compared to the purposes of the curriculums in the previous years from the point of acquisition of entrepreneurship characteristics by the students. It was realized, however, that the acquisitions of the year 2005 were still not sufficient.

Keywords: Life Science Course, Primary Education, Curricula, Entrepreneurship, Entrepreneurship Characteristics

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Küresel rekabetin artması, teknoloji, bilişim, eğitim, iletişim ve ekonomi sistemlerinde yaşanan hızlı değişim; dünyada olduğu gibi ülkemizde de girişimciliğin cazip hale gelmesine neden olmaktadır. Girişimcilik, bir bireyin ya da bireylerin oluşturdukları ortaklıkların mal ve hizmetlerin üretilmesi ya da dağıtılmasını kapsayan, kâr amaçlı bir iş ünitesinin kurulması, sürdürülmesi ve büyütülmesi sorumluluğunu almalarına yönelik bir faaliyettir (Gözek, 2006:3). Bir başka tanıma göre girişimcilik; kişisel yapı ile parasal olanakların ve kaynakların belirli bir çevre dahilinde birleştirilmesi anlamına gelmektedir (Eyuboğlu, 2004:11). Girişimcilik yenilik üretme, risk alma, fırsatları görme ve uygulamaya geçme faaliyetlerinin geneline verilen ad olarak da ifadelendirilebilir (Ercan ve Gökdeniz, 2009) Girişimcilik denilince genel olarak, üretim, verimlilik, iş gücü, iş ilişkileri, yatırım gibi doğrudan ekonomi ile ilgili temel kavramlar akla gelmektedir. Ancak girişimcilik sadece ekonomik alanda değil, toplumların ilişkili olduğu her alanda (sanat, teknoloji, politika vs.) ön plana çıkan bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Her alanda girişimciliğin geliştirilmesi ise girişimci bireylerin yetişmesine bağlıdır. Aile ve eğitim kurumlarında gerçekleşen eğitim süreçleri bireylerin girişimciliğinin ve yaratıcılığının gelişmesinde etkili olabilmektedir (Abdullaeva, 2007:28).

Girişimci; üretim faktörlerini bir araya getirerek, ekonomik mal ve hizmet üretimi için gerekli girişi başlatan, ayrıca üretim için gerekli finansman kaynaklarını ve üretimin değerlendirileceği pazarları bulan kişi olarak tanımlanmaktadır (Eyuboğlu, 2004:9). Bir başka tanıma göre girişimci, yenilik üreten, risk alan, fırsat yakalayan ve bunları hayata geçiren kişi olarak tanımlanmaktadır (Ercan ve Gökdeniz, 2009). En genel anlamıyla girişimci; piyasalardaki değişiklikleri sürekli izleyen, bu süreç içerisinde talep boşluklarını yakalayıp yeni talepler oluşturan, talepteki değişiklikleri zamanında fark ederek, gerekli uyumu sağlayan, kaynakları toplayıp yatırımları gerçekleştiren, rekabete ve riske girmekten kaçmayan, sorumluluk üstlenmekten çekinmeyen, atak ve yaratıcı kişilerdir (Aykan, 2002:7). Girişimci tanımlarından da anlaşıldığına göre, girişimci bir birey olmanın yolu, bazı girişimcilik özelliklerine sahip olmayı gerektirmektedir. Kuratko ve Hodgetts (1998), kararlılık, sabır, güçlü başarıya motivasyonu, fırsatlara yönelim, sorumluluk, sorun çözme, hızlı öğrenme, güçlü iç kontrol, tolerans hesaplanmış risk alma, güvenilirlik, başarısızlığa direnç, yaratıcılık ve yenilikçilik, vizyona sahip olma, özgüven ve iyimserlik, bağımsız davranma, takım kurma gibi özelliklerin en sık belirtilen girişimci özellikleri olduğunu belirtmişlerdir (Akt. Akşit, 2003:5). Flexman (1981) da iç kontrol (kendi yaşam koşullarını kontrol etme), yenilik (orijinal, yeni düşüncelere başvurma), karar verme (yeni durumlar için uygun çözümler belirtme), insan ilişkileri (kendisinin ve başkalarının gereksinimlerini, değerlerini ve amaçlarını anlama anlayışına sahip olma), planlama ve amaçlar oluşturma (geleceğe yönelik neler yapılacağına karar verme, planlar yapma), gerçek algı (duygular ve hayallerden ziyade gerçekler üzerinde odaklanma), geri bildirim sağlama (algılar, kararlar, planlar ve amaçların desteklenmesi amacıyla bilgileri kullanma) ve risk alma (belirsiz durumlarda belli duruşlar sergileme) gibi özelliklerin bireyin girişimcilik becerilerini oluşturduğunu belirtmektedir. Buradan anlaşılmaktadır ki, bireylerde girişimcilik becerilerinin gelişmesi için bazı özel bilgi, yetenek ve deneyimler gibi girişimci bir kişide bulunması gereken girişimci özelliklere gereksinim duyulmaktadır.

Eyuboğlu (2007:17), girişimci özelliklerini başlıca altı başlık altında toplamaktadır. Bunlar: 1. Özgüvenli girişimciler: Güven, bağımsızlık-bireysellik, iyimserlik gibi özelliklerle temsil edilirler. 2. Görev sonucuna göre yönelik girişimciler: Başarı gereksinimi, kar ile ilgilenme, kararlılık, inat, sebat, çok çalışma, güdülenme, enerji, inisiyatif alma özellikleri vardır. 3. Risk altına giren girişimciler: Riski göze alma yeteneği ve meydan okumayı sevme gibi özellikleri vardır. 4. Lider girişimciler: Başkalarıyla iyi geçinebilme ve önerilere ve eleştirilere duyarlı olma özellikleri vardır. 5. Özgün (orijinal) girişimciler: Yenilikçi yaratıcı, esnek, zihni açık, çok yönlü ve bilgili olmak açısından zengin kişilerdir. 6. Geleceğe yönelik girişimciler: Önsezi ve algılamaları yüksek kimselerdir.

Ayrıca teşvik edici, güçlü ikna yeteneği, risk almaktan hoşlanan, esnek, yaratıcı, bağımsız, problemleri çözüme yeteneğine sahip, başarıya güdüsü, hayalci, kendi iç disiplinini sağlama, liderlik ve sıkı çalışma, yeni bir ürün ya da hizmet için bir fikre sahip olma, yeni ürünler için fikirler üretmeyi sevme, yeni iş ve organizasyonlar için birçok fikre sahip olma ve yeni girişimci fikirler için uyanık durma gibi özellikler girişimci özellikleri olarak belirtilmektedir (Gibb, 1987; Levenburg ve diğerleri, 2006).

Güven'in (2009) yaptığı bir çalışmada literatür taraması sonucu girişimci bir bireyin sahip olması gereken girişimcilik özellikleri; Öz-Yönetim, Karar verme, Problem çözme, Yaratıcı ve eleştirel düşünme, Liderlik, Grup çalışmalarına katılma, Başkalarını ikna etme, İnsan ilişkileri/Etkili iletişim, Planlama yapma ve amaçlar oluşturma, Risk alma, Sorumluluk alma ve gerektiğinde devretme, Zamanı etkili kullanma, Hatalardan öğrenme, Yeni bir ürün ortaya koyma, Gerçekçi düşünme, Kaynakları etkili ve verimli kullanma, İş/meslek çevrelerini tanıma ya da tanımaya istekli olma şeklinde belirlenmiştir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bireylerin yukarıda belirtilen girişimci özelliklerine sahip olabilmesi için eğitim aracılığı ile girişimcilik konusunda edindiği bilgi, beceri ve tutumlar oldukça önemlidir. Özellikle ilköğretim çağında girişimcilikle ilgili edindiği kazanım ve deneyimler, öğrencilerin gelecek yıllarda kendilerini girişimci bir birey olma yolunda daha rahat hissetmelerini ve iş yaşamına daha kolay uyum sağlamalarını yardımcı olacaktır. İlköğretimde öğrencilere girişimcilik özellikleri kazandırma konusunda önemli bir yere sahip olan derslerden biri Hayat Bilgisi dersidir. Şahin'in (2009) "Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Türkiye'de Hayat Bilgisi Dersi Programlarının Gelişimi" adlı çalışmasından da anlaşıldığı üzere hayat bilgisi öğretim programları dönemin ihtiyaç ve beklentilerine uygun olarak zaman zaman geliştirilmiştir. İlköğretim 1, 2, ve 3. sınıflarında okutulan hayat bilgisi dersi doğal, toplumsal, sanatsal, çağdaş düşünce ve değerlerin bileşkesinden oluşmaktadır (Sönmez, 2005:4). Aynı zamanda Hayat Bilgisi dersi öğrencilerin temel yaşam becerilerini kazanmasına ve yaşadığı çevreye uyum sağlamasına oldukça katkı sağlayan bir derstir. Genel olarak Hayat Bilgisi dersi, doğa ve toplum bilimleri alanlarına ilişkin, çağın gerektirdiği en temel bilgi, beceri, tutum, düşünce ve değerlerin seçilip, örgütlenmesiyle "çocukları yaşama hazırlama ve yaşam bilinci oluşturma" işlevini üstlenmektedir (Öztürk ve Dilek, 2002:2) Bu bakımdan Hayat Bilgisi dersi programlarının amaç ve kazanımlarının öğrencilere girişimcilik özellikleri kazandırma açısından incelenmesinde yarar

olacağı düşünülmektedir. Bu bakımdan bu çalışmada, Türkiye’de Cumhuriyetin ilanından sonra çeşitli dönemlerde (1926, 1930, 1948, 1968, 1995, 1998 ve 2005) Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen ilköğretim Hayat Bilgisi Dersi programlarının öğrencilere kazandırılmak istenen girişimcilik özellikleri bakımından incelenmesi amaçlanmıştır.

3. YÖNTEM (METHODOLOGY)

Çalışmada önce literatür taraması sonucu girişimcilik özellikleri (karar verme, problem çözme, yaratıcı ve eleştirel düşünme, liderlik, grup çalışmalarına katılma, başkalarını ikna etme, insan ilişkileri/etkili iletişim, planlama, risk alma, sorumluluk alma, zamanı etkili kullanma, hatalardan öğrenme, yeni bir ürün ortaya koyma, kaynakları etkili ve verimli kullanma, iş/meslek çevrelerini tanıma ya da tanımaya istekli olma vb.) belirlenmiştir. Sonra da Hayat Bilgisi dersi öğretim programlarının amaçları tarihsel bir süreç içerisinde (1926, 1930, 1948, 1968, 1995, 1998 ve 2005) sistematik olarak incelenmiş, amaç ve kazanım ifadeleri yukarıda belirtilen girişimcilik özellikleri açısından incelenmiştir.

4. BULGULAR VE YORUM (FINDINGS AND INTERPRETATIONS)

Bu bölümde Türkiye’de Cumhuriyetin ilanından sonra çeşitli dönemlerde (1926, 1930, 1948, 1968, 1995, 1998 ve 2005) Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen ilköğretim Hayat Bilgisi Dersi (1-3. sınıflar) programlarının amaç ve kazanım ifadeleri, öğrencilere kazandırılmak istenen girişimcilik özellikleri bakımından incelenmiş ve yorumlanmıştır.

1926-1930 Hayat Bilgisi Dersi Programı:

1926 tarihli İlkokul Programı’nda Hayat bilgisi dersinin dokuz amacı bulunmaktadır (Binbaşoğlu, 2003:40-41). 1930 tarihli İlkokul Müfredat Programı’nda Hayat Bilgisi dersinin de dokuz amacı bulunmaktadır (Maarif Vekâleti, İlkokul Müfredat Programı, 1930:6-8). Her iki programında amaç ifadeleri aynıdır. Bunlardan öğrencilere girişimcilik özellikleri kazandırabileceği düşünülen amaçlar aşağıda maddeler halinde verilmiştir:

- 7. Hayat Bilgisi dersine müteallik müşahede ve tecrübeleri ve dersle alâkadar resim, el ve toprak işlerini ve koleksiyonları bizzat çocuklara yaptırma suretile onları "faaliyete" sevk etmek, kendilerine işlemek ve çalışmak zevk ve hevesini vermek.
- 8. Bir taraftan çocukların tetkik ve müşahede kabiliyetlerini arttırmak, diğer taraftan gördüklerini ve bildiklerini bizzat şifahen, tahriren ve iş vasıtasile doğru ve güzel ifadeye alıştırmak (hayat bilgisi derslerinde çocukların ifade ve beyan kabiliyetlerinin inkişafına bilhassa itina olunacaktır).

1926 ve 1930 tarihli ilkökullerindeki Hayat Bilgisi dersinin amaçları arasında girişimcilik özellikleri kazandırmaya yönelik doğrudan amaç ifadeleri yer almamaktadır. Ancak bazı amaç ifadelerinde "çalışmaktan zevk almak", "doğru ve güzel ifade", "işbirliği", "sorumluluk", "gözlem ve inceleme" gibi girişimciliğin bazı özelliklerine değinildiği görülmektedir. Programın amaç ifadeleri arasında yer alan "doğru ve güzel ifade" kavramları, girişimcilik özelliklerinden biri olan "insan ilişkileri/etkili iletişim" özelliğinin gerçekleşmesine katkı sağlamayı amaçladığını düşündürmektedir.

1948 Hayat Bilgisi Dersi Programı:

1948 tarihli İlk Okul Programı kapsamında bulunan hayat bilgisi dersinin iki temel amacı bulunmaktadır (M.E. B İlk Okul Programı, 1948:40-41). Öğrencilere girişimcilik özellikleri kazandırabileceği düşünülen amaçlar aşağıda verilmiştir:

1. Evde, okulda ve okulun bulunduğu köyde, kasabada ve şehirde, ilk üç sınıf öğrencileri tarafından kavranması mümkün olan tabiat, aile, tutum ve toplumsal yaşama ile ilgili gündelik hayat olaylarını çocukların gözleyip incelemelerine yardım ederken: b. Öğrencilerin, evde, okulda ve çevredeki insanlarla münasebetlerinde sevgi, saygı, doğruluk, işbirliği ve sorumluluk duygularını geliştirmek suretiyle onlarda yurda ve millete bağlılığı temelini kurmak;
2. Yavaş yavaş tabiat ve toplumsal yaşayışla ilgili gündelik olayların gözlenip incelenmesi sonunda varılacak genel kavramların yardımıyla, çocukları başka başka bilim dallarına uygun bir görüş ve inceleme yoluna hazırlamak.

1948 tarihli ilkökul programındaki Hayat Bilgisi dersinin amaç ifadelerinde "tutum, toplumsal yaşam, gözlem, işbirliği, sorumluluk" gibi girişimciliğin bazı özelliklerine değinildiği görülmektedir. 1930 ve 1948 tarihli programların amaç ifadelerinde yer alan "işbirliği" ve "sorumluluk" gibi özelliklerin, o yıllarda girişimci bireylerin yetiştirilmesine oldukça katkı sağlamaya yönelik olduğunu düşündürmektedir. Ayrıca "tutum" kavramının programın amaç ifadelerinde yer alması, girişimcilik özelliklerinden biri olan "kaynakları etkili ve verimli kullanma" özelliğinin kazandırılmasına katkı sağlayacağı anlamına gelmektedir.

1968 - 1995 Hayat Bilgisi Dersi Programı:

1968 ve 1995 tarihli İlkokul Programlarında hayat bilgisi dersinin amaçları aynıdır. Her iki programda Hayat Bilgisi dersinin amaçları beş grupta (1. Yakın çevreyi tanıma ile ilgili yetenek ve becerilerinin gelişmesi yönünden 2. Yurttaşlık görevleri ve sorumlulukları yönünden 3. Toplumda insanların birbirleriyle olan ilişkileri yönünden 4. Ekonomik yaşama fikrini ve yeteneklerini geliştirme yönünden 5. Daha iyi yaşama yeteneklerini geliştirme yönünden) ele alınmıştır (M.E.B İlkokul Programı, 1968:39-40; 1995:185-186). Bu programlarda öğrencilere girişimcilik özellikleri kazandırabileceği düşünülen amaçlar ve alt amaçlar aşağıda verilmiştir:

3. Toplumda insanların birbirleriyle olan ilişkileri yönünden:
 - c. Dayanışma, işbirliği ve sorumluluk duygularına sahip olurlar;
4. Ekonomik yaşama fikrini ve yeteneklerini geliştirme yönünden:
 - a. Ailenin geçim ve gelir durumunu dikkate alarak parasını planlı harcamaya, tutumlu olmaya ve yerli malı kullanmaya önem verirler;
 - b. Eşyalarını ve toplumun ortak mallarını iyi kullanır ve gerektiğinde onarırlar;
 - c. Üretim, tüketim ve dağıtım hakkında temel bilgiler kazanırlar;
 - ç. İnsanların ve grupların ekonomik yönde birbirlerine bağlı olduklarını bilirler;
 - d. Milli gelir kaynaklarını tanımaya ve gerektiği şekilde değerlendirmeye çalışırlar;

5. Daha iyi yaşama yeteneklerini geliştirme yönünden:
ç. Tarım, ticaret ve sanayi faaliyetlerle ilgilenirler, ürünleri tanımaya ve çevrede bulunanların üretim yollarını öğrenmeye çalışırlar.

1968 ve 1995 ilköğretim programlarında yer alan ve girişimcilikle ilişkili olan amaç ifadelerinde "dayanışma, işbirliği, sorumluluk" gibi özelliklerin yanında "ekonomik yaşamla (planlı harcama, tutumlu olma, üretim, tüketim, dağıtım, milli gelir kaynaklarını tanıma, üretim yolları) ilgili" özellikler de yer almaktadır. Önceki programlara göre ekonomi ile ilgili amaç ifadelerinin doğrudan bu programlarda yer aldığı görülmektedir.

1998 Hayat Bilgisi Dersi Programı:

1998 tarihli ilköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda 26 genel amaç bulunmaktadır (Tebliğler Dergisi, 1998, sayı:2484). Aşağıda 1998 programında öğrencilere girişimcilik özellikleri kazandırabileceği düşünülen genel amaçlara yer verilmiştir.

6. Kendine güven duyuş.
7. Dayanışma ve iş birliği içinde olmayı alışkanlık haline getiriş.
8. Yaratıcı ve eleştireci düşünmeyi alışkanlık haline getiriş
11. Planlı çalışmayı alışkanlık haline getiriş
20. Sorumluluğunu yerine getirebilme.
24. Bilinçli bir tüketici olabilme
26. Teknolojik yeniliklerden yararlanabilme.

1998 tarihli hayat bilgisi programında, 1968 programından farklı olarak bireylere girişimcilik özellikleri kazandırma ile ilgili konulara daha çok yer verilmiştir. 1998 programında diğer yıllarda yapılan programlardan farklı olarak "kendine güven duyma, yaratıcı ve eleştirel düşünme, planlı çalışma, bilinçli tüketici olma, teknolojik yeniliklerden yararlanma" gibi girişimcilik özelliklerinin daha çok vurgulandığı dikkati çekmektedir.

2005 Hayat Bilgisi Dersi Programı:

2005 ilköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzunda, dersin her üç sınıfta (1, 2 ve 3.Sınıflar) aynı adı taşıyan üç teması (Okul Heyecanım(A) ve Benim Eşsiz Yuvam(B) ve Dün, Bugün, Yarın(C)) bulunmaktadır. Programın temalara ait kazanımları incelendiğinde, öğrencide girişimcilik özelliklerinin gerçekleşmesine yardımcı olacak nitelikteki kazanımlar aşağıda verilmiştir (M.E. B ilköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı, 2005:62-92):

- A.1.25. Kulüp ve diğer grup çalışmalarında olumlu değerleri gözetir.
- A.1.26. Kulüp ve diğer grup çalışmalarında bir görevin tamamlanması için işbirliği yapar ve sorumluluğu paylaşır.
- B.1.13. Ailedeki yardımlaşmayı ve görev dağılımını araştırır, dayanışmaya günlük hayattan örnekler verir.
- B.1.23. Evlerde kullanılan kaynakların hayatımızdaki yerini ve önemini fark eder.
- B.1.24. Paranın değişim aracı olarak işlevini fark eder.
- B.1.25. Aile bütçesi hazırlama çalışmalarına katılarak paranın sınırlı bir kaynak olduğunu fark eder.
- A.2.8. Okulda, kendisinin ve arkadaşlarının güçlü yanlarını tanır.

B.2.13. Yakın çevresindeki kişilerin iş ve meslekleriyle ilgili gözlemler yaparak bu kişilerin hayatımızı kolaylaştırmak için neler yaptıklarını açıklar.

B.2.18. aile içinde kimin kime, nasıl yardım ettiğini gözlemleyerek, aile içinde üstlenebileceği görevlerle ilgili yeni fikirler üretir.

B.2.20. Aile içinde görev paylaşımına katılır, üzerine düşen görevi yapmaktan mutluluk duyar.

B.2.27. Aileyi ilgilendiren konularda karar alınırken görüş bildirir, bunun insan hak ve hürriyetleriyle ilişkisini kurar.

B.2.30. İnsanların niçin tasarruf yaptıklarını araştırır ve yeterli para biriktirinçeye kadar isteklerini erteler.

A.3.2. Öğrenciler arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların doğal olduğunu kabul eder.

2005 yılı hayat bilgisi dersi öğretim programının girişimcilik özelliklerinin gerçekleşmesine yardımcı olan ders kazanımlarının önceki hayat bilgisi dersi programların amaçlarına göre daha belirgin bir şekilde yer aldığı görülmektedir. Hayat Bilgisi dersinin girişimcilik kazanımlarının 1 ve 2. sınıfta "Okul heyecanım" ve "Benim Eşsiz Yuvam" temasında yer aldığı, "Dün, Bugün, Yarın" temasında yer almadığı görülmektedir. 3. sınıfta ise girişimcilik kazanımlarının sadece Okul Heyecanım" temasında yer aldığı, "Benim Eşsiz Yuvam" ve "Dün, Bugün Yarın" temasında yer almadığı görülmektedir.

2005 Hayat Bilgisi dersi girişimcilik kazanımları girişimcilik özellikleri açısından incelendiğinde, 1. Sınıf hayat bilgisi dersi programındaki girişimcilik kazanımlarının "grup çalışmalarına katılma", "kaynakları etkili ve verimli kullanma" gibi girişimcilik özelliklerini kazandırmaya yönelik olduğu görülmektedir. 2. sınıfta "insan ilişkileri", "iş/meslek çevrelerini tanıma", "grup çalışmalarına katılma" ve "karar verme" gibi girişim özelliklerinin geliştirilmesine yönelik kazanımlar olduğu görülmektedir. Girişimcilik özelliklerinden "grup çalışmalarına katılma" ile ilgili kazanımların, hem 1. sınıfta hem de 2. sınıfta farklı girişimcilik kazanımlarıyla yer alması girişimciliğin bu özelliğinin her iki sınıfta da farklı kazanımlar altında işlenerek pekiştirilmesi anlamına gelmektedir. 3. sınıfta yer alan girişimcilik kazanımının ise "insan ilişkileri/etkili iletişim" girişimcilik özelliğinin kazandırılmasına yönelik olduğu görülmektedir. Ancak literatürdeki girişimcilik özelliklerine göre girişimcilik kazanımları incelendiğinde, girişimcilik kazanımlarının, girişimcilik özelliklerinin çoğunu karşılamadığı görülmektedir. Örneğin girişimcilik özelliklerinden "problem çözme", "yaratıcılık ve eleştirel düşünme", "zamanı etkili kullanma", "yeni bir ürün ortaya koyma", "öz-yönetim", "liderlik", "başkalarını ikna etme", "planlama yapma ve amaçlar oluşturma", "risk alma", "sorumluluk alma", "hatalardan öğrenme", "gerçekçi düşünme" gibi girişimcilik özelliklerinin geliştirilmesine fırsat veren girişimcilik kazanımlarına programda rastlanmadığı dikkat çekidir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND SUGGESTIONS)

Cumhuriyetin ilanından sonra çeşitli dönemlerde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen ilköğretim Hayat Bilgisi Dersi programlarının amaçlarının, öğrencilere kazandırılmak istenen girişimcilik özellikleri bakımından incelendiği bu çalışmada elde edilen bulgulara göre şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1926, 1930 ve 1948 tarihli ilkokul programlarındaki Hayat Bilgisi dersinin amaçları arasında girişimcilik özellikleri kazandırmaya yönelik doğrudan amaç ifadeleri yer almamaktadır.

1968 ve 1995 ilkokul programlarındaki ekonomi ile ilgili amaç ifadelerinin, önceki programlara göre daha belirgin bir şekilde yer aldığı görülmektedir.

1998 tarihli hayat bilgisi programının amaç ifadelerinde "kendine güven duyma, yaratıcı ve eleştirel düşünme, planlı çalışma, bilinçli tüketici olma, teknolojik yeniliklerden yararlanma" gibi girişimcilik özelliklerinin daha belirgin olduğu sonucuna varılmıştır.

2005 ilköğretim hayat bilgisi dersi öğretim programında girişimcilikle ilgili kazanımların, önceki programlarda yer alan amaç ifadelerinden hem sayı, hem de içerik bakımından daha kapsamlı olduğu anlaşılmaktadır.

2005 programında yer alan girişimcilik kazanımları ile bireylere kazandırılması hedeflenen girişimcilik özelliklerinden "karar verme", "grup çalışmalarına katılma", "insan ilişkileri/etkili iletişim", "kaynakları etkili ve verimli kullanma", "iş/meslek çevrelerini tanıma" gibi girişimcilik özellikleriyle ilgili kazanımlar olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada ulaşılan sonuçlara dayalı olarak aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- 2005 hayat bilgisi dersi programından sonra aynı ders için geliştirilebilecek programda öğrencilere girişimcilik özellikleri kazandırabilecek kazanımlara daha fazla yer verilerek onların girişimci bireyler olmalarına katkı sağlanabilir.
- Öğrencilerin girişimcilik özellikleri kazanmaları için ilköğretimde görev yapan sınıf öğretmenleri, 2005 Hayat Bilgisi dersi öğretim programında yer alan girişimcilikle ilgili ders kazanımlarınının gerçekleşmesine yönelik etkinliklere daha çok yer verebilirler.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Abdullaeva, F., (2007). Öğrencilerin Girişimcilik Özellikleri ve İş Değerleri: Kırgızistan, Özbekistan, Azerbaycan ve Türkiye Karşılaştırılması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
2. Akınoğlu, O., (2002). "Hayat Bilgisi Öğretimi". Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilimler Öğretimi (Ed. C. Öztürk-D.Dilek). ss.1-13, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
3. Akşit, G., (2003). Farklı Kültürlerde Girişimcilik Niyeti ve Üniversite Öğrencilerine Yönelik Karşılaştırmalı Bir Araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
4. Aykan, E., (2002). Girişimcilik ve Girişimcilerin Liderlik Davranışları (Kayseri de Bir Uygulama). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
5. Binbaşoğlu, C., (2003). Hayat Bilgisi Öğretimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
6. Ercan, S. ve Gökdeniz, İ., (2009). Girişimciliğin Gelişim Süreci ve Girişimcilik Açısından Kazakistan. Bilig, 49: 59-82.
7. Eyuboğlu, D., (2004). *Girişimciliğin geliştirilmesi*. (2. Basım). Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, No: 68.
8. Eyuboğlu, D., (2007). *Girişimcilik eğitimi*. Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları No: 697.

9. Flexman, N.A., (1981). Entrepreneurship for Career Changers. *Journal of Career Education*, 8(2): 153-160.
10. Gibb, A.A., (1987). Enterprise Culture- Its Meaning and Implications for Education and Training. *Journal of European Industrial Training*, 11(2):3-38.
11. Gözek, S., (2006). Girişimci Adayın Özellikleri, Girişimcilik Eğilimleri ve Girişimci Adaylarına Sağlanan Destekler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş: Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
12. Güven, S., (2009). New Primary Education Course Programmes and Entrepreneurship. *Procedia Social and Behavioral Sciences* 1 : 265-270.
13. Levenburg, N.M., Lane, P.M., and Schwardz, T.V., (2006). Interdisciplinary Dimensions in Entrepreneurship. *Journal of Education for Business*, 81(5):275-281.
14. MEB (1998). İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı. *Tebliğler Dergisi*, Sayı:2484
15. Sönmez, V., (2005). Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu. (5. Baskı), Ankara: Anı Yayıncılık
16. Şahin, M., (2009). Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Türkiye’de Hayat Bilgisi Dersi Programlarının Gelişimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(8): 402-410.
17. T.C. Maarif Vekâleti (1930). İlkmektep Müfredat Programı. İstanbul: Devlet Matbaası
18. T.C. M.E.B. İlk Okul Programı (1948). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
19. T.C. M.E.B. İlkokul Programı (1968). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
20. T.C. M.E.B. İlköğretim Genel Müdürlüğü, İlkokul Programı (1995). Ankara
21. T.C. M.E.B. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2005). İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (1,2 ve 3. Sınıflar), Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.